

ตัวภูฏีทรงสิทธิศักดิ์
พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 153)

จะโหมหักชิงคืนมาให้ได้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ



ภาพที่ 351 พระอิศวรขว้างงาปักอกทศกัณฐ์

ที่มา: <http://webiz.co.th/files/photos/1/49/89/1498991/1824679.jpg>

3. ทศกัณฐ์ถูกพระอิศวรหักงาปักอก

๑ เมื่อนั้น

ได้ขึ้นสำเนียงอสุรี

เห็นทศกัณฐ์จูนยักษ์

โกรธธาอดคงคาชไกร

แล้วสาปซ้ำด้วยวาจาสิทธิ์

ต่อวันสิ้นชีพชีวา

พระสยมภูวานาถเรื่องศรี

ภูมิเหลือบเนตรแลไป

อาจองทะนงศักดิ์หยาบใหญ่

ขวางไปปักอกอสุรา ฯ

ให้ติดอยู่กับทรวงยักษ์

งานั้นจึงหลุดจากอินทรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 155)

4. ทศกัณฐ์ใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัวเพราะถอดดวงจิตใส่กล่องแก้วฝักไ้วที่พระฤๅษีโคบุตร

๑ เมื่อนั้น

หลับเนตรอ่านเวทตะบะกรรม

เก้าเดือนเก้าวันเก้านาที

ด้วยเดชพระเวทตะบะญาณ

ทศเศียรสุริยวงศ์รังสรรค์

ก็ล่วงพิธีนั้นช้านาน

ให้อมดีไม่อย่าอาหาร

ปานดังกินทิพย์ทุกเวลา

เมื่อจิตจะออกจากตัว
 เสียรพองสยองโลมา
 แรงน้อยผ้อยไปไม่นั่งตรง
 ดวงจิตก็ออกจากอินทรีย์

ให้มึนมัวนัยน์เนตรทั้งซ้ายขวา
 คั่งว่าจะสิ้นสมประดี
 ชบลงหมอบอยู่กับที่
 อสุรีสลบนิ่งไปฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 151)



ภาพที่ 352 ทศกัณฐ์ถอดดวงจิต

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/img/tod.png>

5. ทศกัณฐ์มีพละกำลังมาก ผลักเขาไกรลาสให้ตั้งตรงได้

๑ เมื่อนั้น
 ก้มเกล้าสนองวาที
 ถึงมาตรจะเสียดชีวิต
 พูลแล้วถวายบังคมลา
 ๑ ใหญ่เท่าบรมพรหมาน
 ดินเหยียบศิลาปัดพี
 ยี่สิบกรกุมเหล็กมเขา
 ลั่นเลื่อนสะเทือนหิมวันต์

ทศพัคตร์พงศ์พรหมเรื่องศรี
 ทั้งนี้มิให้เลื่องบาบา
 ไม่คิดจะขออาสา
 ออกมานิมิตอินทรีย์ฯ
 ตระหง่านเงื่อมพระเมรุศิริศรี
 อสุรีเข้าแบกขึ้นยัน
 เท้าถีบด้วยกำลังแข็งขัน
 เขานั้นก็ตรงก้นมาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 118)

พระพุทธรูปยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 118)



ภาพที่ 353 ทศกัณฐ์ตั้งเขาไกรลาส ที่ปราสาทบันทายศรี

ที่มา: http://board.trekkingthai.com/board/print.php?forum_id=23&topic_no=191486&topic_id=193927&mode=lite

6. หนุมานมัดผมทศกัณฐ์กับนางมณฑา

๑ คิดแล้วจึงจับเอาเกศา

ผูกติดกับคศิธรทศกัณฐ์

อันผมซึ่งเราผูกนี้

ถึงเอาอาวุธอันเกรียงไกร

เขียดฟันเท่าโคอย่าได้ขาด

แล้วจึงจารึกสารา

ว่าถ้าใครจะแก้ผม

ตบหัวมึงลงสามที

มณฑาทศกัณฐ์สาวสวรรค์

ให้มันแล้วซ้ำสาปไว้

ใครมีเวทย์มนต์อย่าแก้ได้

ของท้าวหัสสนัยน์ลงมา

ด้วยอำนาจคำสาปของเราว่า

ลงไว้ที่หน้าอสุรี

ก้มให้มณฑาโหมเหสี

ผมนี้จึงหลุดออกไปฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 282)



ภาพที่ 354 พระฤๅณโคบุตรพยายามแก้มัดผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=offway&month=19-11-2008&group=39&gblog=2>

7. ทศกัณฐ์รักนัองรักลูกมากเห็นได้จากตอนกุมภกรรณและอินทรชิตสิ้นพระชนม์

๑ เมื่อนั้น

แจ้งว่านัองรักสิ้นชีวิ

ตกใจดั่งพญามัจจุราช

สับปากทรงโสกล้าย

ทศเศียรสุริย์วงศ์ขยี้

ในที่สมรภูมิชัย

มาฟันฟาดตัดเศียรไปได้

สิ้นให้ครวญคร่ำรำพันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 460)

๑ ได้ความอัปยศอดสู

ที่นัองราชไพริน

อนิจจาเสียน้องแล้วมิหนำ

จะได้ใครต่างใจต่างตา

แก่หมู่ใคร่โลกทั้งสิ้น

จะดูหมิ่นอีกสักอสังการ์

มาซ้ำเสียดูกเสนาหา

อสุราร่ำพลางทางโสเกีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 5-6)

๑ จึ่งวิ่งเข้าไปด้วยความรัก

อกใจไม่เป็นสมประดี

ชกศพใส่ดักขยี้

โสเกีครวญคร่ำรำพันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 7)



ภาพที่ 355 กุมภกรรณ นื่องรักของทศกัณฐ์

ที่มา: <http://www.arcana.in.th/ABCboard/viewtopic.php?p=119523&sid=6b9f1eff53fb3924eac25046d2bd9fac>



ภาพที่ 356 ปลงพระศพอินทรีจิตลูกรักของทศกัณฐ์

ที่มา: <http://forum.fujifilm.co.th/showthread.php?t=11446&page=251>

การรบของทศกัณฐ์

1. ทศกัณฐ์รบแพ้พระอรชุน

๑ เมื่อนั้น

ชักศรพาดสายขึ้นยัน

๑ ครานั้นกลับกลายเป็นภูซงค์

ผูกมัดรัดทั่วกายา

องค์พระอรชุนรังสรรค์

แผลงสนั่นหวั่นไหวโกลาฯ

ไล่กระหวัดรัดองค์ยักษา

พาขึ้นเวหาตระเวนไปฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 56)

2. ทศกัณฐ์รบชนะท้าวกุเปริน

๑ เมื่อนั้น

ความเจ็บปี่ม้วยมรณา

สิ้นแรงหิวหอบบอบนั้ก

ความกลัวทั้งบุษบกไว้

กุเปรินสิทธิศักดิ์ยักษา

อสุราเร่งรื้อท้อใจ

จะต่อฤทธิ์ทศพักตร์ก็มีได้

หนีไปพึ่งองค์พระศุติฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 155)

3. ทศกัณฐ์รบแพ้พาลี

๑ เมื่อนั้น

สัประยุทธ์ชิงชัยด้วยพาลี

สุดคิดสุดฤทธิ์สุดกำลัง

สุดที่จะชิงเอาเมียมา

ทศเศียรสุริยวงศ์ยักษี

สุดที่จะทานฤทธา

เพียงสิ้นชีวังสังขาร

สุดปัญญาหนีวันรฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 125)

4. ทศกัณฐ์รบแพ้พระอิศวร

๑ เมื่อนั้น

ได้ยืนสำเนียงอสุรี

เห็นทศกัณฐ์ขุนยักษ

โกรธาถอดงาคชไกร

แล้วสาปซ้ำด้วยวาจาสิทธิ์

ต่อวันสิ้นชีพชีวา

พระสยามภูวนาถเรืองศรี

ภูมิเหลือนเนครแลไป

อาจองทะนงศักดิ์หยาบใหญ่

ขวางไปปักอกอสุราฯ

ให้ติดอยู่กับทรวงยักษา

งานั้นจึงหลุดจากอินทรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 155)

5. ทศกัณฐ์สังหารพญาชีวหาด้วยจักร

๑ ให้เร่งรณรงค์ทศทวยหาญ

แสงดั่งฟ้าแลบแปลบปลาบดา

แกว่งจักรสุรกานต์เจือง่า

อสุราขว้างไปด้วยฤทธิฯ

๑ โชติช่วงสว่างทั้งแดนดิน
ขาดกระเด็นไปจากอินทรี

ถูกสิ้นชีวิหายักษ์
ก็สุดสิ้นชีวิทันใดฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 526)

6. ทศกัณฐ์ถอดแหวนพระอิศวรขณะนกดายุ

๑ รัศมีโชติช่วงทั้งอากาศ
เพียงคมจักรแก้วแพรวพราว

ต้องสดาบูชาคงใจหมาย

ทำลายชีวิตสฤณีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 592)

7. ทศกัณฐ์รับแพ้อสุรี

๑ เมื่อนั้น

กรเดิยวรบันประจัญต์
ความเจ็บนั้นพันไม่ทนนัก
สุดใจสุดกำลังสุดคิด

ทำวราพนาสูรยักษิ

สุดที่จะรอดอสุรี

พ่ายกัณโหม่ทวนด้านคิด

ไม่รบชิดอชรับรอมฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 317)

8. ทศกัณฐ์ใช้หอกกบิลพัทชนะพระลักษมณ์

๑ เมื่อนั้น

กลัวจะต้องพิเภกอสุรี
กบิลพัทพลัดมาต้ององค์
ตกจากรถรตนาลับ

พระลักษมณ์ทรงสวส์ร์ศมี

ภูมิก็ปิดด้วยศรชัย

จะดำรงกายาก็ไม่ได้

ภูวไนยเพียงสิ้นชีวาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 281)



ภาพที่ 357 ทศกัณฐ์ทรงหอกกบิลพัท

ที่มา: <http://topicstock.pantip.com/camera/topicstock/2009/12/O8644916/O8644916-33.jpg>

9. ทศกัณฐ์รบแพ้พระราม

๑ บัดนั้น	คำแหงหนุมาณทหารใหญ่
ครั้นทศกัณฐ์ต้องศรชัย	ล้มในปางพื้นพระสุธา
จึงขยี้ดวงจิตขุนมาร	ແຫລກລาญละเียดด้วยหัตถา
ดับสูญสุดสิ้นวิญญาณ	ยักยากี่ม้วยชีวิฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปขุดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 431)

บทบาทของทศกัณฐ์ในบทละครกรมเกียรติ

บทบาทสำคัญของทศกัณฐ์ในบทละคร มี 2 ประการ คือ

บทบาทหลัก ทศกัณฐ์เป็นการกลับชาติมาเกิดของยักษ์ล้างเท้าเชิงเขาไกรลาส “นนทก” มาเกิดเป็นยักษ์มีฤทธิ์มาก สิบเศียร ยี่สิบกร และมีเผ่าพงศ์พวกพ้องบริวารมากมายล้วนแต่มีฤทธิ์เดช แต่ถึงกระนั้นก็ต้องพ่ายแพ้แก่พระนารายณ์ที่อวตารเป็นมนุษย์ 2 กร อยู่ดีเพราะคำของพระนารายณ์ ศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นตามคำพูดนั้นเสมอ ดังนี้

๑ เพราะมึงจะถึงแก่ความตาย	นิบหายด้วยหลงเสน่ห์หา
ใช้ว่าจะกลัวฤทธา	ศักดิ์น้าวเพชรนั้นเมื่อไร
ชาตินี้มึงมีแต่สองหัตถ์	จงไปอุปติเอาชาติใหม่
ให้สิบเศียรสิบพักตร์เกรียงไกร	เหาะเหินเดินได้ในอัมพร
มีมือยี่สิบซ้ายขวา	ถือกทาอาวุธธนูศร
กูจะเป็นมนุษย์แต่สองกร	ตามไปราญรอนชีวิฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปขุดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 53)

ตามกฎแห่งกรรมผู้ที่ก่อกรรมย่อมเป็นผู้ชดใช้กรรม ผู้ที่เป็นสาเหตุให้นนทกตาย ก็คือ พระนารายณ์แปลงหนึ่ง และ พระอิศวรผู้สั่งการหนึ่ง ทั้งสองจึงเป็นผู้อวตารที่แท้จริงของเรื่องนี้ ดังนี้

๑ ครัสแล้วจึงมีบัญชา	ดูราพระนารายณ์เรื่องศรี
ตัวเจ้าผู้มีฤทธิ	เป็นที่พึงแก่หมู่เทวัญ
จงช่วยระงับดับเข็ญ	ให้เย็นทั่วพิภพสรวงสวรรค์
เชิญไปสังหารไอ้อารธรม์	ให้มันสิ้นชีพชีวิฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปขุดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 50)

ทั้งสองพระองค์รับเรื่องต่อเนื่องกันเป็นอย่างดี จึงอวตารเป็นพระรามและนางสีดา ส่วนนนทกนั้นเกิดเป็นทศกัณฐ์



ภาพที่ 358 นารายณ์แปลงปราบนทก

ที่มา: <http://writer.dek-d.com/saramaran/story/view.php?id=648790>

บทบาทแฝง ทศกัณฐ์เป็นกุญแจสำคัญที่พระอิศวรเตรียมไว้ล้างเผ่าพันธุ์ยักษ์ โดยให้ทศกัณฐ์เป็นตัวก่อเหตุหลัก เผ่าพงศ์พวกพ้องบริวารยักษ์มากมาย ก็เลยต้องมาตายสังเวการกระทำของทศกัณฐ์ (ถ้ากับการ โดยพระอิศวร) มีเหตุผลดังนี้

1. ทศกัณฐ์เป็นสาวกแท้ของพระอิศวรมาโดยตลอด พิจารณาหลักการอวตาร ดังนี้

พระอิศวร	อวตารเป็น	โคณนทิ (พาหนะของพระอิศวร)
การให้ (กำเนิด)	กลายเป็น	การเจริญเติบโต
โคณนทิ	อวตารเป็น	ยักษ์นทก
การเจริญเติบโต	กลายเป็น	ความชราภาพ

ยักษ์นทกเป็นความชราภาพ มีลักษณะ คือ อยู่มานานเป็นโกฏิปี หัวล้าน ลามก เป็นต้น

๑ ตัวข้าก็มีขอบนัก ล้างเท้าสุรารักษ์ถึงโกฏิปีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์, 2549, หน้า 47)

ยักษ์นทก	ตายมาเกิดเป็น	ทศกัณฐ์
ความชราภาพ	เกิดเป็น	ความกลัว
เมื่อแก่ชราจะเริ่มเกิดความกลัวตาย		

เพราะฉะนั้น ทศกัณฐ์ จึงเป็นส่วนหนึ่งของพระอิศวรเองที่เตรียมการไว้ เมื่อพิจารณาคราวที่ ทศกัณฐ์ขอพระอูมา ทั้งพระอิศวรและพระนารายณ์ก็ออกปากว่าไม่เห็นจะเป็นไร เพราะตามปกติ พระอูมาก็จีโคอุสุภราช หรือ โคนนทีเป็นพาหนะอยู่แล้ว แสดงว่าทศกัณฐ์มีความสัมพันธ์กับ โคนนที ดังนี้

๑ ถึงพาไปก็นัยจะคืนมา

ใช้ว่าจะเป็นอะไรมีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 118)

๑ อันพระอูมาโฉมยง

องค์เจ้าโลกาประทานให้

แก่ทศกัณฐ์จึ่งไร

ใช้ว่าจะเป็นอะไรมีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 119)

2. พระอิศวรอวตารเองมากำกับควบคุมอย่างใกล้ชิด ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ

พระอิศวร	อวตารเป็น	นางสีดาคอยเฝ้ากำกับอยู่ที่กรุงลงกา
การให้	กลายเป็น	ความเกรงใจ

พระอิศวร(พระอูมา)	อวตารเป็น	หนุมาน
-------------------	-----------	--------

คอยกำกับดำเนินเรื่องอยู่กับพระราม

3. ตัวประกอบสำคัญของเรื่องล้วนแต่เป็นพระโอรสของพระอิศวร ดังนี้

พระขันทกุมารทรงหอกศักดิ์ อวตารเป็น กุมภกรรณทรงหอกโมกษศักดิ์

พระพิณายทรงสร	อวตารเป็น	อินทรชิตทรงสร
---------------	-----------	---------------

พระพิเนตร	อวตารเป็น	พิเภก
-----------	-----------	-------

ถอดรหัสทศกัณฐ์

ท้าวลัสเตียน + นางสุนันทา	=	กุเปริน
---------------------------	---	---------

ความเฉยเมย + ความไม่รู้	=	ความมืดมน
-------------------------	---	-----------

ท้าวลัสเตียน + นางจิตรมาลา	=	ทัพนาสุร
----------------------------	---	----------

ความเฉยเมย + ความหวง	=	อิทธิพล
----------------------	---	---------

ท้าวลัสเตียน + นางสุวรรณมาลย์	=	อศธาดา
-------------------------------	---	--------

ความเฉยเมย + ความห่วง	=	การลองผิดลองถูก
-----------------------	---	-----------------

ท้าวลัสเตียน + นางวระไพ	=	มารัน
-------------------------	---	-------

ความเฉยเมย + ความใจกว้าง	=	ความบานปลาย
--------------------------	---	-------------

ท้าวลัสเตียน + นางรัชฎา	=	ทศกัณฐ์
-------------------------	---	---------

ความเฉยเมย + ความดันทุรัง	=	ความกลัว
---------------------------	---	----------

ท้าวลัสเตียน + นางรัชฎา	=	กุมภกรรณ
-------------------------	---	----------

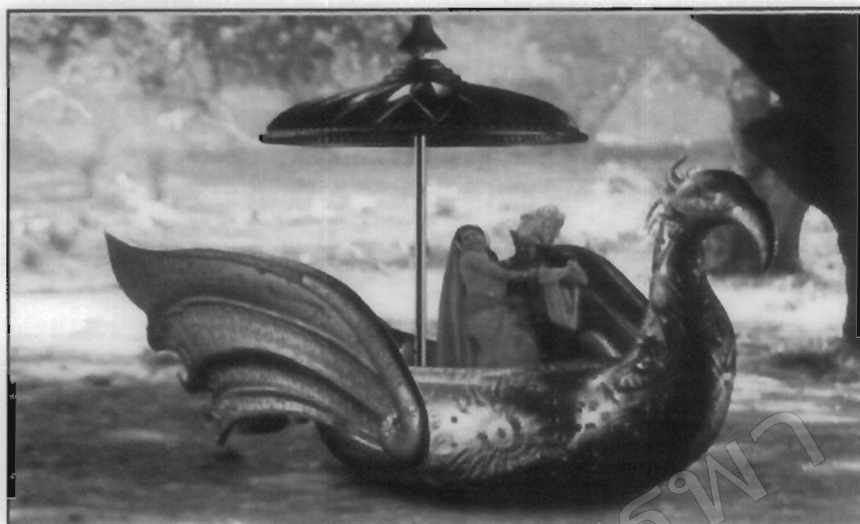
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความมัน หลงตัว ไม่ฟังใคร
ท้าวลัสเตียน+ นางรัชฎา	=	พิเภก
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความเชี่ยวชาญ
ท้าวลัสเตียน+ นางรัชฎา	=	ขร
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความขลุ่ยขลัก
ท้าวลัสเตียน+ นางรัชฎา	=	ทูลย์
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความไม่ชัดเจน
ท้าวลัสเตียน+ นางรัชฎา	=	ตรีเศียร
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความอวดรู้
ท้าวลัสเตียน+ นางรัชฎา	=	นางส้ามักขา
ความเฉยเมย+ ความคันทุรัง	=	ความสูญเปล่า
ท้าวทศกัณฐ์+ นางกาลอัจณี	=	บรรลัยกัลป์
ความกลัว + ความใจร้อน	=	ความวอดวาย
ท้าวทศกัณฐ์+ นางมณโฑ	=	อินทรชิต
ความกลัว + ความรู้จักคุณค่า	=	ความใคร่ ความอยาก
ท้าวทศกัณฐ์+ นางมณโฑ	=	นางสีดา
ความกลัว + ความรู้จักคุณค่า	=	ความเกรงใจ
ท้าวทศกัณฐ์+ นางมณโฑ	=	ไพนาสุริยวงศ์
ความกลัว + ความรู้จักคุณค่า	=	ความเขลา
ท้าวทศกัณฐ์+ นางข้าง	=	ทศกัณฐ์วัน
ความกลัว + ความโอ้อวด	=	ความอวดเก่ง
ท้าวทศกัณฐ์+ นางข้าง	=	ทศกัณฐ์
ความกลัว + ความโอ้อวด	=	ความอวดดี
ท้าวทศกัณฐ์+ นางปลา	=	นางสุพรรณมัจฉา
ความกลัว + ความสิ้นไหว	=	ความปลิ้นปล้อน
ท้าวทศกัณฐ์+ นางสนมสิบตน	=	สิบรถ
ความกลัว + ความเต็ม	=	ความใจเสาะ
ท้าวทศกัณฐ์+ สนมพันตน	=	สหสกุมาร
ความกลัว + ความเขอะ	=	ความกังวล
ทศกัณฐ์ รบแพ้พระอรชุน ความกลัวแพ้ความรอบคอบ		

ทศกัณฐ์ รบชนะท้าวฤเพริน ความกลัวชนะความมีดมน
 ทศกัณฐ์ รบแพ้พาลี ความกลัวแพ้คนพาล
 ทศกัณฐ์ รบแพ้พระอิศวร ความกลัวแพ้การให้
 ทศกัณฐ์ สังหารพญาชีวหา ความกลัว (ระมัดระวัง) ชนะความตลบตะแลง
 ทศกัณฐ์ ถอดแหวนพระอิศวรชนะศดาญ การมัดจำชนะการแก่งแย่ง
 ทศกัณฐ์ รบแพ้สุครีพ ความกลัวแพ้ความสุภาพ
 ทศกัณฐ์ ใช้หอกกบิลพิทชนะพระลักษมณ์ ความเจ็ดขยาดชนะความรัก
 ทศกัณฐ์ รบแพ้พระราม ความกลัวแพ้ความกล้าหาญ
 ทศกัณฐ์ ถูกพระอิศวรหักงาปีกอก กลัวฝังใจ
 มัดผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ ความกลัวกับความกตัญญูแยกกันได้ยาก
 ทศกัณฐ์ มีพลังกำลังมาก เวลาตกใจกลัวมีแรงมาก
 ทศกัณฐ์ ถอดดวงจิต กลัวจนใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว ใจหาย
 ทศกัณฐ์ ได้บุษบก ความกลัวอยู่บนความเลื่อนลอย



ภาพที่ 359 บุษบกแก้วแบบไทย

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php>



ภาพที่ 360 นุชบกแก้วแบบอินเดีย

ที่มา: <https://www.facebook.com/ZeeTVRamayan?filter=1>

กุมภกรรณ



ภาพที่ 361 กุมภกรรณ

ที่มา: <http://img18.imageshack.us/img18/7030/13681643.jpg>

กุมภกรรณ (หุหม้อ เพราะมีร่างกายใหญ่โตใส่หม้อทั้งใบในหูได้) Kumbhakarna
 สันสกฤต: कुम्भकर्ण เป็นอุปราชากรุงลงกา โอรสท้าวลัสเตียนและนางรัชฎา พระอนุชาของทศกัณฐ์
 มีวรกายสีเขียว เป็นหน้ายักษ์ 4 หน้า เพื่อให้ต่างกับเสนายักษ์ คือ เป็นหน้าปกติ 1 หน้า และเป็นหน้า
 เล็ก ๆ 3 หน้า เรียงกันอยู่ตรงท้ายทอย ปากเสยะตาโพลง หัวโล้น สวมกระบังหน้าไม่มีมงกุฎ หน้ามี
 2 สี คือ หน้าสีเขียว กับหน้าสีทอง กายสีเขียว 1 พักตร์ 2 กรอาวุธคู่ใจคือ หอกโมกษศักดิ์ ในรา
 มายณะ กุมภกรรณเป็นศิษย์พระพรหม เนื่องจากร่างกายใหญ่โตมาก กินอาหารเยอะ พระพรหม
 เกรงว่าอาหารจะหมดโลก จึงให้พรให้นอนหลับ 6 เดือน ตื่น 1 วัน ในตำนานว่ากุมภกรรณขอพรให้
 ได้ตำแหน่งพระอินทร์ (Indraasana) อินทร์อาสนะ แต่พระสรัสวดีเสกให้สิ้นพันขอพรเป็น
 (Nidraasana) นิตราอาสนะ จึงได้ตำแหน่งเจ้าแห่งการนอนไว้ครอบครอง (อิงลิสวีทิพิเศษ, 2556)



ภาพที่ 362 กุมภกรรณในรามายณะเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์

ที่มา: http://www.columbia.edu/itc/meacac/pritchett/00routesdata/bce_299_200/ramayana/kumbhakarna/kumbhakarna.html

มเหสีและชายา และพระโอรสของพญากุมภกรรณ

พญากุมภกรรณมีมเหสี คือ นางจันทวดี และ ชายาชื่อ นางคันธมาลี

พญากุมภกรรณมีโอรส 3 พระองค์ คือ

1. พญากุมภ
2. พญานิกุมภ
3. พญากัมมะ



ภาพที่ 363 หนุมานกับนางคันธมาลีชาชากุมภกรรณ

ที่มา: <http://www.thaitripdd.com/webboard/index.php?action=dlattach;topic=2803.0;attach=6413>

6:image



ภาพที่ 364 กุมภกรรณทำพิธีลับหอกโมกษศักดิ์แต่ต้องยกเลิกเพราะทนมมนำไม่ได้

ที่มา: <http://forum.fujifilm.co.th/showthread.php?t=11446&page=248>

ลักษณะนิสัยของพญากุมภกรรณ

1. กุมภกรรณเป็นผู้มีฤทธิ์ได้พรจากพระพรหม

๑ น้องกูผู้เรืองฤทธิ์	มีโมกษศักดิ์เชี่ยวชาญ
ทั้งได้พรบรมพรหมเสศ	ทรงเดชปรีชากล้ำหาญฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 379)

2. กุมภกรรณเป็นผู้รักความสะอาดรังเกียจความสกปรกน่าเหม็น

๑ ตัวเพื่อนั้นแสนสะอาดนัก	รักแต่รสกลิ่นที่หอมหวาน
อบรมลูบไล้สุคนธ์ธำ	เป็นนิจกาลทุกวันไป
ทุกสิ่งสารพันน่าเหม็น	แม้เห็นราก็ทนไม่ทนได้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 406)

3. กุมภกรรณเป็นผู้มีอุบายลึกซึ้ง อูบายทดน้ำ

๑ อันมนุษย์กับวานรไพร	จะฆ่าเสียให้ได้ด้วยความคิด
แต่น้องขอลาบทเรศ	ไปร้ายเวทวิทยาพิริกิจ
ทดน้ำเหนือทัพปัจฉิมิตร	ปิดเสียมิให้ไหลมา
ข้าศึกก็จะอดน้ำตาย	ด้วยอุบายไม่พักเช่นฆ่า
พระองค์ผู้ทรงศักดิ์ดา	อย่ามัวเฝ้าให้แจ้งแก่โยธีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 435)

4. กุมภกรรณเป็นผู้ฉลาดสามารถใช้คำพูดแบบคายเสียดแทงจิตใจ

๑ แม้นจริงเหมือนมึงมายกยอ	ก็จะแจ้งในข้อปรีศนา
คือชี โฉดหญิง โหดมารยา	ข้างงารีชายทรชน
ถ้าว่าเป็นองค์พระจักรกฤษณ์	ก็จะคิดแก้ไขได้ไม่ขัดสน
ตัวกูผู้มีฤทธิ์รณ	จะเลิกพลคืนเข้าไปในธานีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 387)

5. กุมภกรรณเป็นผู้มีความยุติธรรมทูลขอให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาแก่พระราม

๑ อันมูลศึกสงคราม	ซึ่งถูกลามเคี้ยวเข็ญเช่นฆ่า
เป็นต้นด้วยนางสีดา	ที่ไปลักพาเอามาไว้
ไช้จะชิงสมบัติพิสดาน	ศฤงคารบริวารก็หาไม่
พระองค์จงส่งนางไป	ให้แก่พระรามผู้สามีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 380)

6. กุมภกรรณเป็นผู้มีธรรม

๑ เป็นพญามหาอุปราชา
 เชษฐาของข้าร่วมครรภ์
 ไม่เบียดเบียนเทวานาคินทร์
 ครอบงำลงกาพญายักษ์

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 385)

7. กุมภกรณรักพี่น้อง

๑ เมื่อว่าพระองค์ไม่เห็นด้วย
 ก็ยกยกไปต่อตี

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 382)

๑ อันซึ่งพิเภกขุนยักษ์
 ขอฝากไว้เบื้องบาท

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 458)

8. กุมภกรณเป็นผู้รู้จักต่ำที่สูง

๑ จึ่งรู้ว่านารายณ์ฤทธิ์รอน
 ตกใจด้วยไม้ทันทัด
 แม้นพิเภกอรุณ
 เสียดแรงเป็นวงศ์พรหม
 คังชาติทรลักษณ์จึ่งไร

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 457)

การรบของพญากุมภกรณ

มีอำนาจฤทธิ์แรงแข็งขัน

อยู่มนัสธรรมมั่นนัก

ก็ย่อมรู้สู้ทั้งไตรจักร

หักหาญให้ออกมาชิงชัยฯ (พระบาทสมเด็จพระ

จะสู้ม้วยมิให้เคืองบพศรี

ตามมีพระราชโองการฯ (พระบาทสมเด็จพระ

ผู้เป็นน้องรักของข้า

พระจักรางโปรดปรานีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

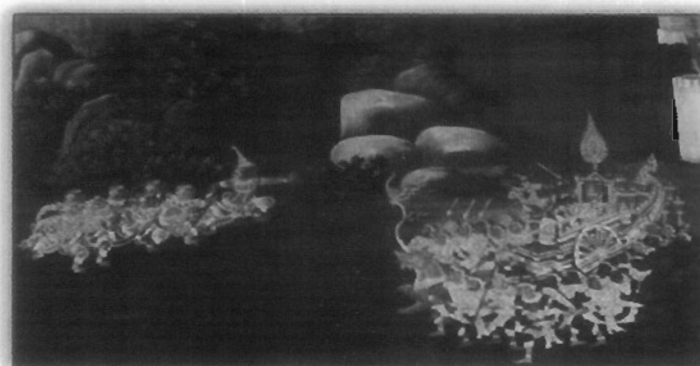
จากเกษียณสาครเสด็จมา

มาต่อฤทธิ์พระบรมนาถ

ที่ไหนชีวาจะบรรลย์

จะพิเคราะห์เหตุผลก็หาไม่

น้อยใจเป็นพันพันทวีฯ (พระบาทสมเด็จพระ



ภาพที่ 365 กุมภกรณรบชนะสุครีพ

ที่มา: <http://i77.photobucket.com/albums/j76/payear/rama/057-2.jpg>

1. กุมภกรณรบชนะสุกริพด้วยอุบายหลอกให้สุกริพถอนคันรังจนาความคล่องว่องไว (พระร่วงพระรัง)

๑ ตีด้วยคทาหาราฐ

สุกริพชานทรุดเหหัน

จับหนีบรักแร้กุมภณท์

ก็เลิกพลขันธ์เข้าลงกาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 396)

2. กุมภกรณรบชนะพระลักษมณ์ด้วยหอกโมกขศักดิ์

๑ กวัดแกว่งหอกแก้วพรณราย

หมายมุ่งแล้วผู้ใดลงไป

๑ ต้องออกพระลักษมณ์สุริยวงศ์

จะดำรงกายไว้ก็ไม่ได้

ล้มลงกลางสมรภูมิชัย

ไม่เป็นสถิติสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 421)

3. กุมภกรณแพ้อุบายหนุมาน

๑ หนุมานมันตามลงไป

ชิงชัยถึงท้องวาริศรี

ทำลายให้เสียพิริ

น้องนี้จึงกลับเข้ามาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 446)



ภาพที่ 366 หนุมานทำลายพิริทหน้า

ที่มา: <http://www.thaitripdd.com/webboard/index.php?action=dlattach;topic=2803.0;attach=64136;image>

4. กุมภกรณรบแพ้พระราม

๑ หวดด้วยพระแสงศรทรง

ต้ององค์กุมภกรณยักษ์

เสียงสนั่นลั่นพื้นปัดพี	อสุรีชวนเซไปมาฯ
๑ แล้วชักพรหมาสตรขึ้นพาดสาย	หมายล้างชีวิตยักษา
ก็ผาดแผลงไปด้วยศักดา	ถูกอกพญากุมภกรรณฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 457)
๑ ตั้งพลางผ่าวจิตด้วยพิศร	เราร้อนฤทัยยักษา
สิ้นเสียงก็สิ้นชีวา	ไปเกิดฟากฟ้าดุขยี้ฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 458)
บทบาทของพญากุมภกรรณในบทละครรามเกียรติ์	
บทบาทสำคัญของกุมภกรรณในบทละคร คือเสริมให้ตัวละครหลักคู่ดีและยิ่งใหญ่	
1. กุมภกรรณทำให้ทศกัณฐ์ได้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก ถึงความรัก ความใคร่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำให้เกิดความรู้สึกที่สมจริง คล้อยตาม และมีชีวิตชีวา	
๑ เมื่อนั้น	ท้าวราพณาสูรยักษี
เห็นน้องเข้ามาก็ยินดี	จึงมีพระราชโองการฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 380)
๑ ได้ฟังกริ้วโกรธดั่งเพลิงกลัปี	ชนพื้นกระที่มบาธา
ตัวกูผู้เดียวจะสู้ตาย	มิให้อายแก่หมู่โลกาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 382)
๑ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมชีวัน	ดั่งตัวเจ้านั้นหามิได้
ร่ำพลางแสนโศกกาลย	ภูวไนยเพียงสิ้นสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 460)



ภาพที่ 367 กุมภกรรณเป็นพระรามเป็นพระนารายณ์

ที่มา: <http://student.nu.ac.th/Ramakian/123/pic7.htm>

2. กุมภกรณเสริมให้พระรามคูตี ยิ่งใหญ่ และ ศักดิ์สิทธิ์

๑ แลเห็นพระองค์ทรงลักษณ์	ผ่องพักตร์จรัสรัศมี
สีเขี้ยวคั่งนิลมณี	มีกายปรากฏเป็นสีกร
ทรงเทพอาวุธจักรสังข์	ทั้งตรีศกาศิลป์ศร
๑ จึงรู้ว่านารายณ์ฤทธิรอน	จากเกษียณสาครเสด็จมา
ตกใจด้วยไม่ทันคิด	มาต่อฤทธิ์พระบรมนาถา
แม่นฟังพิเภกอุสุรา	ที่ไหนชีวาจะบรรลัย
เสียแรงเป็นวงศ์พรหมเมศ	จะพิเคราะห์เหตุผลก็หาไม่
ดั่งชาติทรลักษณ์จิงไร	น้อยใจเป็นพันพันทวี
คิดแล้วขอรเหนือสีโรตม์	ร้องทูลขอโทษยักย
ซึ่งข้าผิดพลั้งครั้งนี้	เพราะเหตุด้วยพี่ผู้อาธรรม
จึงจำสูลิ้นชีวิต	ด้วยศรพระจักรกฤษณ์รังสรรค์
ขอพระองค์ผู้ทรงสุบรรณ	จงส่งไปสวรรค์ชั้นฟ้าฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 457)

ถอดรหัสกุมภกรณ

ท้าวลัสเตียน + นางรัชฎา	=	กุมภกรณ
ความเฉยเมย + ความดันทุรัง	=	ความมัน ทะนง หลงตัว ไม่ฟังใคร
กุมภกรณ คู่กับ นางจันทวดี		ความหลงตัว คู่กับความมกมาย
กุมภกรณ คู่กับ นางคันธมาลี		ความหลงตัว คู่กับความเขี้ยววน
พญากุมภ มีอัสถลักษณ์แสดงถึง		ความหน้าด้าน
พญานิกุมภ มีอัสถลักษณ์แสดงถึง		สันดานไม่ดี
พญาภิรมะ มีอัสถลักษณ์แสดงถึง		ความน่ารังเกียจ

ความหลงตัวเองคิดว่าตัวเองดีมักจะดูแคลตัวเองรักความสะอาด รู้จักที่ดำที่สูง ฉลาด

เข้าเล่ม

กุ่มภกรณชนะสุครีพ	ความมันชนะความสุภาพ
กุ่มภกรณชนะพระลักษมณ์	ความหลงตัวเองชนะความรัก
กุ่มภกรณแพ้หนุมาน	ความหลงตัวเองแพ้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
กุ่มภกรณแพ้พระราม (พระนารายณ์)	ความมันแพ้ความกล้าหาญและการช่วยเหลือ
จากหลักการอวดาร พบว่า	
ความหลงตัวเอง	กลายเป็นการมีอำนาจ

กุมภกรรณ	เกิดเป็น	พระมงกุฏ	
ความอยาก	กลายเป็น	การมีวาสนา	
อินทรชิต	เกิดเป็น	พระลบ	
พระอิศวร	อวตารเป็น	นางสีดา	
โอรสของพระอิศวร	เกิดเป็น	โอรสของนางสีดา	
พระขันตกุมาร	→	กุมภกรรณ →	พระมงกุฏ
และพระพิณาย	→	อินทรชิต →	พระลบ
อินทรชิต			



ภาพที่ 368 อินทรชิต

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/img/intarachit.png>

อินทรชิต Indrajit ต้นสกุล: इंद्र जीत เดิมชื่อ รณพักตร์ มกุฎราชกุมารกรุงลงกา กายสีเขียว หนึ่งหน้า สองกร ตาโพลง เขี้ยวคุด (เขี้ยวดอกมะลิ) ปากหุบ ทรงขลุ่ยเดินหน หรือกาบไผ่ ยอดปัด จอนหูมี 2 แบบ คือจอนหูแบบมนุษย์และจอนหูแบบยักษ์ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ทองอีกแบบหนึ่ง และในตอนเป็นเด็กสวมกะบังหน้ามีกี้ยาวรัดจุก(ขลุ่ยเด็กหรือหัวกุมารไว้จุก) กายสีเขียว

1 พักตร์ 2 กร มีฤทธิ์เก่งกล้ามา ในรามายณะอินทรชิต มีชื่อเดิมว่า เมฆนาท (Meghanaad สันสกฤต: मेघनाथ) เนื่องจากเวลาเกิด มีเสียงร้องให้ดังเสียงฟ้าร้อง (วิกิพีเดีย, 2556) ทศกัณฐ์ให้พระโอรสไปรบพระอินทร์และชนะจึงได้ชื่อ “อินทรชิต”

๑ เมื่อนั้น

เห็นยักษ์ติดตามราญรอน

ความกลัวหน้าซัดตัวสั่น

ไม่ทันจับจักรก็หนีมา

องค์ท้าว幔วานชาญสมร

มิได้ต่อกรอสุรา

คงจะม้วยชีวันสังขาร

ยังมหาไพชยนต์อลงการฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 178)

๑ พ้องทรงนามว่าอินทรชิต

ตามในนิมิตของลูกรัก

ให้เลื่องชื่อลือฤทธิ์ ไตรจักร

ซึ่งโหมหักมีชัยแก่เทวัญฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 279)



ภาพที่ 369 อินทรชิต

ที่มา: <http://www.vcharkarn.com/vcafe/155753/3>

ครอบครัวของพญาอินทรชิต

พญาอินทรชิต เป็นโอรสของท้าวทศกัณฐ์ กับ นางมณโฑ มี พระกนิษฐา คือ นางสีดา

และ พระอนุชา คือ พญาไพนาสुरิยวงศ์

มเหสีและพระโอรสของพญาอินทรี

พญาอินทรี มี มเหสี คือ นางสุวรรณกันยมา

พญาอินทรี มีโอรส 2 พระองค์ คือ

1. พญาขมลิวันภายหลังได้เป็น พระยากันนุชิต ครองกรุงสุราช
2. พญาขันธุวกภายหลังได้เป็น พระยากันนุชิต ครองเมืองจักรวาล



ภาพที่ 370 อินทรีและครอบครัว ลาตศกัณฐ์ ไปขุบสรพรมหาสมุทร

ที่มา: <http://i77.photobucket.com/albums/j76/payear/rama/074-3.jpg>

อาวุธของพญาอินทรี

พญาอินทรี เป็นศิษย์ของพระฤๅษี โคนุตรเช่นเดียวกับพระบิดาตศกัณฐ์ เรียนไตรเพท เวทมนตร์ มหากาลอักขรวิชาพระเป็นเจ้าทั้งสาม ตั้งพิธีกะลาไฟครบกำหนด 7 ปี จนพระผู้เป็นเจ้าทั้งสามปรากฏพระองค์ ได้ให้พรและอาวุธดังนี้

๑ เห็นพระเป็นเจ้าทั้งสาม

ก็ออกจากพิธีกะลาไฟ

ทูลว่าตัวข้าผู้รองบาท

อุตสาหให้มาตั้งพิธีกรรม

๑ จึงพระสยามภูวนาถ

ทั้งพระเวทแปลงเพศกายา

ฝ่ายท้าวมหาพรหมาน

แล้วตรัสอำนวขอวยชัย

สง่างามไม่มีที่เปรียบได้

เข้าไปน้อมเศียรบังคมถลัด

สามพระภูวนาทรงสรรค

จะขอศรอันฤทธิ์

ปราศาศพพรมหาสมุทรแก้ภัย

เป็นองค์อินทราสำหรับไป

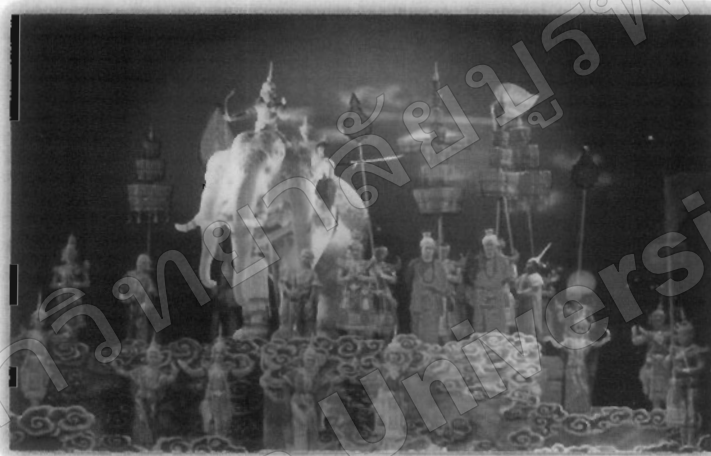
จึงประทานศรนาคบาให้

ให้เรื่องฤทธิ์ไกรดั่งไฟพรช

ถึงจะตายจงตายบนอากาศ
 แม้นเคียนนั้นขาดจากกาย
 ต่อได้พานแก้วทิพมาศ
 มารองรับเศียรกุ่มภักดิ์
 พระนารายณ์ประทานศรสิทธิ์
 เสร็จแล้วสามองค์ก็กลับมา

ให้ประหลาดฝูงโลกทั้งหลาย
 ตกดินจงกลายเป็นไฟกัลป์
 ของพรหมาธิราชรังสรรค์
 ไฟนั้นจึงไม่ไหม้โลกา
 วิษณุปาณัมแก้ยักษา
 ยังวิมานรัตนารูจีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 165)



ภาพที่ 371 อินทรชิตแปลงเป็นพระอินทร์ทรงสรพรมหาสมุทร

ที่มา: <http://www.vcharkarn.com/vcafe/167551>

ลักษณะนิสัยของพญาอินทรชิต

1. อินทรชิตเป็นผู้มีความฉลาดเรียนรู้รวดเร็วความจำดี

๑ เมื่อนั้น

ถูกท้าวทศเศียรใจหาญ

ปรนนิบัติผนวคนพินอาจารย์

พากเพียรช้านานมาถึงปี

ไต่เพทเวทย์มนตร์ก็จำได้

ขึ้นปากขึ้นใจถ้วนถี่

ไม่พลั้งพลาดคลาดคำพระมุนี

ดังเหล็กเพชรจารที่ศิลาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 163)

2. อินทรชิตเป็นผู้มีความเพียร อดทน ในการทำพิธีกะลาบูชา

๑ เข้านั่งตั้งกายระงับจิต

โดยพิธีทางอุเบกขา

บิภกรรมพระเวทพรมหา

หว่างกะลากองกฤษณ์อัสนี

อดทั้งน้ำท่าอาหาร

จนถ้วนกำหนดเจ็ดปี

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 164)

3. อินทรชิตเป็นผู้ชำนาญการใช้อุบาย

3.1 แอบซ่อนรออยู่ในเมฆ

๑ เมื่อนั้น

แอบอยู่ในกลีบเมฆา

ทรมาณไม่ออกจากที่

ก็สำเร็จดังมีพยายามฯ (พระบาทสมเด็จพระ

อินทรชิตสิทธิศักดิ์รักษา

สองตาเขม้นคอยที่ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 417)

3.2 ปลอมแปลงเป็นพระอินทร์หลอกเพลงสรแบบตรง ๆ

๑ เห็นฝูงเทวัญอัปสร

พิศวงหลงเพลินจำเรญตา

จับระบำรำฟ้อนในเวหา

พระอนุชาที่เคลิ้มสติไปฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 550)

3.3 รับประทานอาหารปลอม

๑ เมื่อนั้น

ไม่รู้ถึงกลอินทรชิต

ชลนตรไหลนองกลองพัคตร์

แสนทุกข์แสน โสภสลดใจ

น้องพระหริรักษ์จักรกฤษณ์

คิดว่าพินางบรรลย์

ปืมจักทรงกายไว้ไม่ได้

ไม่เป็นสติสมประดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 594)

4. อินทรชิตรักครอบครัว

๑ เห็นองค์สมเด็จพระมารดา

ให้เป็นห่วงบ่วงโยอาลัยนัก

เราร้อนฤทัยตั้งไฟกลปี

โศกาครวญคร่ำรำพัน

เพียงจักสิ้นชีพอสัญญ

กุมภัณฑ์ทุบอกให้แจ้งใจฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 624)

๑ เห็นสุวรรณกัณฐมาเทวี

ให้สลดระทดพระทัยนัก

กลับมาสวมกอดนางไว้

กับสนมনারิมาร่าไร

ความรักมิใคร่จะจากได้

รับขวัญปลอมไปด้วยวาจาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 625)

การรบของพญาอินทรชิต

1. อินทรชิตรบชนะหนุมาน

๑ สำเนียงดังเสียงฟ้าฟาด

พสุธาอากาศหวาดไหว

ต้องวายุบุตรวุฒิไกร

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 473)

2. อินทรชิตรบชนะสุกรีพ องค์

๑ ต้องพญาสุกรีพขุนกบินทร์

ทั้งสิบแปดมงกุฎเสนี

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 474)

3. อินทรชิตรบชนะพระลักษมณ์

๑ เมื่อนั้น

แอบอยู่ในกลีบเมฆา

๑ เห็นวานรไถ่รูกบูกับัน

กริ้วโกรธพิโรธคั่งอหัตถิ

๑ เสียงสนั่นลั่นพื้นสุธาชล

พ่นพิษมีดกล่มดังควนไฟ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 417-418)

๑ เมื่อนั้น

ฟังลูกพระพายพาที

เห็นฝูงเทวัญอัปสร

พิศวงหลงเพลินจำเริญตา

สิ้นทั้งท้าวพญาพานรินทร์

ยิ่งคู่อิ่งประมาทใจ

พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 550)

ลัมในปางพื้นปัดฟ้า (พระบาทสมเด็จพระ

องค์หลานอินทร์เรื่องศรี

ลัมอยู่กับที่พิสุธาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

อินทรชิตพิทักษ์ศักดิ์รักษา

สองดาเจม้นคอยที่

กุมภันท์ลัมดาบพ่ายหนี

อสุรีขึ้นศรแล้วเพลงไปฯ

เป็นนาคเกลือกกล่นไม่นับได้

ไถ่รูดพระศรีอนุชาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระลักษมณ์สุริยวงศ์เรื่องศรี

ภูมิพิศเพ่งไปมา

จับระบำรำฟ้อนในเวหา

พระอนุชาก็เคลิ้มสติไป

พวกลกบินทร์น้อยใหญ่

มิได้ระวังอสุรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ



ภาพที่ 372 พระลักขมณเฑียรอินทราชิต

ที่มา: <http://www.trekkingthai.com/webboard/trip/7428-5.jpg>

4. อินทราชิตรบแพ้พระลักขมณเฑียร

๑ เมื่อนั้น

เห็นจักรสำแดงฤทธิรอน

องค์พระอนุชาชาญสมร

จึงจับศรพรหมาศตร์แสงไปฯ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 631)

๑ สำเนียงดีซังสายลมกรด

ต้องกรอินทราชิตฤทธิไกร

แล้วสวรพรหมาศตร์ไปสังหาร

กายตกยังพื้นพสุธา

ถึงชั้นโสฬสก็หวาดไหว

ซ้ายขวาขาดไปด้วยศักดา

ตัดเศียรขุนมารรักษา

ก็สุกสิ้นชีวาทันที (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 1)



ภาพที่ 373 อินทรชิต สุวรรณภูมิ

ที่มา: <http://webboard.serithai.net/>

บทบาทของพญาอินทรชิตในบทละครรามเกียรติ์

บทบาทสำคัญของอินทรชิตในบทละคร คือเสริมให้ตัวละครองค์มีความสำคัญ

1. อินทรชิตเป็นคู่ปรับของพระลักษมณ์
2. อินทรชิตทำให้พิเภกมีความสำคัญเพราะต้องคอยแก้อุบายศึก



ภาพที่ 374 พิกอบอกอุบายทำลายพิธีชุบสร

ที่มา: <http://mblog.manager.co.th/phakri/th-48957/>

3. อินทรชิตทำให้เห็นประโยชน์ของหนุมานเพราะต้องเป็นผู้ทำลายกลศึก และนำเขา
สรรพขามารักษา



ภาพที่ 375 หนุมานนำเขายามารักษา

ที่มา: [http://www.thaitransport-photo.net/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=](http://www.thaitransport-photo.net/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=112885)

ถอดรหัสอินทรีจิต

ท้าวทศกัณฐ์ + นางมณโฑ

= อินทรีจิต

ความกลัว + รู้จักค่า

= ความอยาก ความใคร่

อินทรีจิตคู่กับ นางสุวรรณกัณฐมา

ความใคร่ คู่กับ ความคิดใจ

พยายามลิ้น

มีอัตลักษณ์แสดงถึง

ความครอบครอง

พยายามยุแหย่

มีอัตลักษณ์แสดงถึง

ความสันโดษ

ความใคร่เกิดขึ้นเร็ว เกิดขึ้นแล้วมีความพยายามให้ได้มาและมักจะใช้เล่ห์อุบายให้ได้มา

ความใคร่มักจะชนะร่างกาย หรือ อินทรี (พระอินทร์) เพราะ มนุษย์มีคณา

อินทรีจิตชนะสุครีพ ความใคร่ชนะความสุภาพ

อินทรีจิตชนะหนุมาน ความใคร่ชนะความเอื้อเฟื้อเพราะทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว

อินทรีจิตชนะองคต ความใคร่ชนะขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบมา

อินทรีจิตชนะพระลักษมณ์ ความใคร่บางครั้งชนะความรัก

อินทรีจิตแพ้พระลักษมณ์ ในที่สุดความใคร่ก็พ่ายแพ้แก่ความรัก

จากหลักการอวตารพบว่า

ความอยาก

กลายเป็น

การมีวาสนา

อินทรีจิต

เกิดเป็น

พระลบ

พระอิศวร

อวตารเป็น

นางสีดา

โอรสของพระอิศวร

เกิดเป็น

โอรสของนางสีดา

พระขันตกุมาร

————> กุมภกรรณ

-----> พระมงกุฏ

และพระพิณาย

————> อินทรีจิต

> พระลบ



ภาพที่ 376 พระมณฑุ พระลบ รบกับพระราม

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=14-11-2008&group=13&gblog=27>

พิเภก



ภาพที่ 377 พิเภก

ที่มา: <http://www.thaigoodview.com/files/u1338/phipek.jpg>

พิเภก พิกษณ Vibisana สันสกฤต: **विभीषण** ในรามายณะ มีชื่อว่า “วิภิชณะ” มีกายสีเขียว ทรงมงกุฏน้ำเต้า เป็นน้องของทศกัณฐ์ และกุมภกรรณ อดีตชาติ เป็นพระเวสสุญาณเทพบุตร พระอิศวรสั่งให้ไปจุติเป็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกันกับทศกัณฐ์เพื่อเป็นไส้ศึกคอยบอกความลับต่าง ๆ ให้แก่พระราม พร้อมประทานแว่นวิเศษติดที่ดวงตาขวา มองเห็นได้ทั้งสามโลก แม้กระทั่งอดีตและอนาคต พิกเภได้รับแต่งตั้งจากพระรามให้เป็น “ท้าวทศศิริวงศ์” ครองกรุงลงกาแทนทศกัณฐ์สืบไป (วิกิพีเดีย, 2556)

๑ จึงจำจะให้เวสสุญาณ

เมื่อพระสักรจะลงไป

เป็นไส้ศึกอยู่ในเมืองยักษ์

ไปเกิดร่วมวงศ์วานทศพัคตร์

จะได้ถามเหตุเบาหนัก

จึงจักสิ้นวงศ์สาธารมณ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 59)

๑ คริแล้วพระสยมภูวนาถ

แก่เทพบุตรเวสสุญาณ

เกิดร่วมอุทรทศเศียร

คอยทำนารายณ์ฤทธิไกร

แล้วประทานแว่นแก้วอันวิเศษ

จะได้รู้ไตรโลกา

จึงมีเทวราชบรรหาร

ทำนจงจุติลงไป

เรียนรู้โหราวิชาไสย

บอกกลให้ล้างอสุรา

ไปเป็นนัยน์เนตรซ้ายขวา

ให้เหมือนดาตพิพท์เทวัญฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 60)

ครอบครัวของพญาพิเภก

พญาพิเภกเป็นโอรสท้าวลัสเตียน และ นางรัชฎา พนะอนุชาร่วมอุทรของทศกัณฐ์

พญาพิเภก มีมเหสี คือ นางมณโฑ และ ชายาชื่อ นางศรีชฎา

พญาพิเภกมีพระธิดา 1 พระองค์ คือ นางเบญกาย

พญาทศศิริวงศ์ (พิเภกครองลงกา) มีโอรสบุญธรรม 1 พระองค์ คือพญาไพนาสุริยวงศ์



ภาพที่ 378 พิเณก นางตรีชฎา และนางเบญจกาย

ที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%A5%E0%B9%8C:53-DiaryFAD-69DLC.jpg>

ลักษณะนิสัยของพญาพิเณก

1. พิเณกทำตามหน้าที่ที่พระอิศวรได้มอบหมายมาอย่างเคร่งครัด จนพญาอินทรีคิดต่อว่า

๑ อันการของตัวที่ทำมา
ซึ่งว่าเป็นกรรมไม่เข้าใคร
เราคิดกลศึกที่ลึกล้ำ
หาไม่ที่ไหนไพริน
เพราะตัวของท่านทรชน
เสียทั้งดะบะกิจวิทยา

กับคำเจรจาหาสมไม่
เหตุใดสายใส่ให้กากิน
กับอดเล่าแนะนำออกให้สิ้น
จะลวงลามดูหมิ่นสุรา
จึงเสียกลแก่พวกกระบี่ป่า
สุริยวงศ์พหมาในธานีฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 518)

พระพุทธรูปยออดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 518)

2. พิเณกรักและเป็นห่วงพระเชษฐาทั้งสอง คือ ท้าวทศกัณฐ์ และกุมภกรรณคอยเตือนด้วยความปรารถนาดี

๑ อันจะผ่อนปรนให้พ้นภัย
จะได้ก็ด้วยสัตย์ธรรม์

มิให้อันตรายชีวิต
ถือนั่นในความสุจริต

จงจ้งอยู่ในทศพิธ

อย่าโลกหลงงงด้วยรสรัก

จงส่งองค์นางสีดา

ก็จะสิ้นอันตรายภัยพาล

ดับจิตโมหันธ์ฉันทา

คิดหักซึ่งความเสน่หา

ไปให้สามเณรไท

ดับการณรงค์เสียได้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 182)

๑ ข้าจึงกราบทูลพระนารายณ์

ตั้งอยู่ในธรรมทศพิธ

พระองค์จกทรงพระเมตตา

ว่าทศเศียรอสูรี

อันเป็นอัครเศศวาสวสดี

พระเชษฐากั้งอยู่ในธรรม

จงตั้งอยู่ในสัจย์สุจริต

ว่าพระพี่ร่วมสายโลหิต

ไม่คิดเป็นโลกาชาตรี

ใช้เข้ามาทูลบทศรี

ไปลักพระลักษมีแถมจันทร์

จึงตามมาพิฆาตให้อาสัญ

จะมาพลอยโมหันธ์ด้วยอันใด

ใครผิดก็ตามอัธมาสัยฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 386)

3. พิกะจงรักภักดีต่อพระราม คอยปลอบขวัญ ทูลบอกทางแก้ไขปัญหา

๑ บัดนั้น

เห็นพระองค์ทรงโสกโสกี

ทูลว่าพระลักษมณ์สุริยวงศ์

อันโมกษศักดิ์อสุรา

ทรงอาณุภาพฤทธิ์ฤทธิ์

แต่มียาคุ่อหอกชัย

แม้ว่าได้บดขโลมลง

จะดำรงคงชีพชีวัน

พญาพิเภกยักษ์

อสุรีกราบลงกับบาทา

ยังไม่ปลงสีวังสังขาร

พรหมาประสิทธิ์ประสาทไว้

ต้องใครจะจุดนั้นไม่ไหว

ให้ไว้สำหรับแก้กัน

องค์พระอนุชาไม่อาสัญ

หอกนั้นก็หลุดขึ้นมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 426)

คำแนะนำแก้กลศึกของพญาพิเภก

1. พญาพิเภกทูลพระรามให้ทหารวานรไปหักฉัตร

๑ บัดนั้น

ได้ฟังบัญชาพระภูวนาย

อันซึ่งมีดมัวทั่วทิศ

มันจะลอบยกโยธา

จึงยกพิกลฉัตรชัย

พิเภกผู้มีอัธมาสัย

บังคมไหวแล้วทูลกิจจา

ด้วยความคิดทศพัศตรัยกษา

ออกมาหักโหมโรมรัน

บังไว้ซึ่งดวงสุริยฉัน

ฝ่ายเราไม่แลเห็นมัน
ฉัตรนี้ของท้าวธาดาพรหม
อานุภาพเลิศลบลชาติรี
ขอให้ทหารชาญชัย
จะเห็นแจ้งซึ่งแสงสุริยา

กุมภัณฑ์เห็นทัพพะรังกรี
เป็นบรมอัยกาขี้
มีไว้แต่ตั้งลงกา
รีบไปหักฉัตรรักษา
เมื่อนละไว้ซ้ำจะเสียการฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 312)



ภาพที่ 379 สุครีพหักฉัตร

ที่มา: <http://forum.fujifilm.co.th/showthread.php?t=11446&page=248>

2. พญาพิเภกทูลพระลักษมณ์ขอให้หนุมานไปช่วยพระรามที่บาดาล

๑ บัดนั้น

แสนวิไชยโคกเศร้าโคก
จึงน้อมเศียรถวายขอภิวาหน์
อันว่าสมเด็จพระจักรี
จงระงับดับความทุกข์ร้อน
ขอให้หนุมานชาญจักร์
อันไฉนยราพอสูรา

พญาพิเภกยักขา

อสุราค่อยคำดีสมประดี
ทูลพระนุชนาถเรื่องศรี
ใช้ที่จะม้วยชีวิน
อย่าอาโรธวิไชยคันแสงศัลย์
ตามพระทรงธรรมไปบาดาล
ก็จะม้วยชีวาสังขาร

พระเกียรติสมเด็จพระอวตาร

จะแผ่ชานไปทั่วธานีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 352)



ภาพที่ 380 หนุมานอมพลับพลา โมธราพสะกตทัฬ

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/plote/plote13.html>

3. พญาพิเภกออกอุบายทำลายพิธีลับหอ โมกขศักดิ์

๑ บัคนั้น

ก้มเกล้าสนองพระบัญชา

ตัวเพื่อนนั้นแสนสะอาดนัก

อบรมดูบได้สุคนธ์ธาร

ทุกสิ่งสารพันเน่าเหม็น

ขอให้ว่าขุนทรูฉมิไกร

นิมิตเป็นกาจิกสุนัขเนา

ลับหอไม่ได้ตั้งจินดา

พญาพิเภกชักษา

ว่ากุมภกรรณขุนมาร

รักแต่รสกลิ่นที่หอมหวาน

เป็นนิจกาลทุกวันไป

แม่นเห็นรากพันไม่ทนได้

กับองคตผู้ไวปัญญา

ลอบเข้าไปใกล้ชักษา

นำที่จะเสียพิธีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 406)



ภาพที่ 381 หนุมานองคตทำลายพิธีลับหอ โมกขศักดิ์

ที่มา: <http://forum.fujifilm.co.th/showthread.php?t=11446&page=248>

4. พญาพิเภกบอกขาแก้หอ โมกขศักดิ์

แต่มีขาคู่หอชัช

แม่นละไฉนรุ่งราตรี

ขอให้ลูกพระพายเทวัญ

อย่าพ้อรีบรถบจร

แล้วให้ไปเก็บตรีชวา

ยังเขาสรพยาบรรพต

กับปัญจมหานที

แม้ว่าได้นบชโลมลง

จะดำรงคงชีพชีวัน

ให้ไว้สำหรับแก้กัน

ต้องแสงพระระวีจะอาสัญ

ไปห้ามพระสุริยันในชั้นฟ้า

ข้ามขุนทรภูผา

ทั้งยาชื่อสังกรณี

ปรากฏอยู่ยอดคีรีศรี

สรพยาทั้งนี้มาให้ทัน

องค์พระอนุชาไม่อาสัญ

หอกนั้นก็หลุดขึ้นมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธทศยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 426)

5. พญาพิเภกบอกวิธีทำลายพิธีหุบศรนาคนาศ

๑ บัดนั้น

ได้ฟังพระราชโองการ

พิเคราะห์ดูแล้วบังคมทูล

อันอินทรชิตฤทธิรอน

จะอาพินพญานาคราช

พิเภกผู้ปรีชาชาญ

ขุนมารน้อมเศียรประนมกร

นเรนทร์สุทรฯ พงศ์ทรงสร

ไปชวนทำกิจพิธี

หุบศรนาคนาศักย

อยู่เขาอากาศีรี
 บัดนั้นาคที่มีพิษ
 ขึ้นมาคายพิษให้พร้อมกัน
 แม้นครบกกำหนดเจ็ดราตรี
 ปราบได้ทั้งใคร โลกา

๑ บัดนั้น
 ก้มเกล้าสนองพระบัญชา
 โดยในลัทธิคำรับ
 เข้ากัณฑ์ไม่ซึ่งทำพิธี
 อันอิทธิตชุนมาร
 ก็เสียการกิจพิธีไป

ที่ในโพรงไม้โรทัน
 เกรงฤทธิ์อสูร โมหันต์
 ในศรภูมิภันท์ทุกเวลา
 จะเรื่องฤทธิ์แก้วักกล้า
 จึงจะยกออกมาราณูรอนๆ

พญาพิเภกยักขา
 ซึ่งจะล้างวิทยาสูริ
 จำเพาะบังคับให้เป็นหมี
 หักลงกับที่เมื่อไร
 จะไม่อ่านพระเวทไปได้
 ประสาทไว้สำหรับแก้กันๆ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 501-502)



ภาพที่ 382 หมีแปลงทำลายพิธีบูชาศรนาคบา

ที่มา: <http://keaiem.exteen.com/page/6>

6. พญาพิเภกทูลพระรามวิธีแก้ศรนาคบาอินทรี

๑ บัดนั้น	พญาพิเภกยักขา
น้อมเศียรกราบลงกับบาท	ทูลสนองบัญชาพระจักรี
อันองค์พระลัทธิขมณฤทธิรอน	ซึ่งต้องศรอินทรีขยี้
กับพวกวานรโยธี	บัดนี้ไม่ม้วยชีวัน

พระองค์จึงแผลงพลายวาด

ไปหาพญาสุบรรณ

อันนาคยาสูรี

พระอนุชากับหมู่พานรินทร์

ให้สุธากาสไหวหวั่น

ลงมาคาบคันทันนาคินทร์

ก็จะหนีพญาปักษิณ

ทั้งสิ้นก็จะพินาศาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 525-526)



ภาพที่ 383 ทำลายศรนาคบาศ

ที่มา: <http://webhosting.udru.ac.th/~std55040235143/plote/plote14.html>

7. พญาพิเภกทูลพระรามวิธีแก้ศรพรหมาสตรอินทรชิต

๑ บัดนั้น

ได้ฟังพระราชบัญชา

ช้านี้คือช้านิมิต

ตัวมันแปลงเป็นมัจฉาน

อันสรเล่มนี่ชื่อพรหมาสตร

มีอานุภาพเกรียงไกร

พญาพิเภกยักขา

อสุราสนองพจมาน

ขององค์อินทรชิตใจหาญ

คิดการ โดยกลมาชิงชัย

พระสมณญาณประสาทให้

ปราบได้ทั้งไตรโลกาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 572)

๑ บัดนั้น

น้อมเศียรทูลเกล้าสนองไป

ข้าบาทก็แจ้งประจักษ์อยู่

พิเภกผู้มีอักษณาสัย

อันยาแก้ศรชัษสูรี

แต่ไม่รอบรู้ถ้วนถึ

เหมือนชมพูพานเสนี

พระพุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 572)

๑ อันยาแก้พรหมศาสตร์อสุรี

ในบุพพวิเทห์ทวีปใหญ่

แล้วมีจักรกรรณฤทธิร

แม่นใครเข้าไปในเขานั้น

อันในโองการเจ้าโลกา

มาเป็นพระรามสุริยวงศ์

พระน้องต้องสรขุนมาร

ชื่อว่าหนุมานชาลนรงค์

ไปยังภูผาอาวุธ

จึงเอาโอสธพระอิศรา

พระลักษมณ์ก็จะคืนชีวิต

พระพุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 573)

พระศุภได้ใช้ให้ตรวจบาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

มียูยังเขาอาวุธ

วิธีนั้นไกลเป็นที่สุด

พักอยู่ไม่หยุดสักเวลา

ก็บรรลุด้วยจักรกมล

ถ้องคณารายณ์อวตาร

ในพงศอชยุรยามหาศาล

ซึ่งให้ทหารฤทธิร

ถูกองค์พระพายเทวบุตร

จักรนั้นจะหยุดด้วยฤทธิ

มาแก้พรหมศาสตร์ยักนิ

ทั้งพวกกระบี่พลากฯ (พระบาทสมเด็จพระ



ภาพที่ 384 ทำลายสรพรหมศาสตร์

ที่มา: <http://forum.fujifilm.co.th/showthread.php?t=11446&page=250>

8. พญาพิเภกทูลว่านางสีดายังไม่ตาย

๑ บัดนั้น

ได้ฟังบรรหารพระจักรี

น้องท้าวทศพัศตรัยกนิ

หุสิกรแล้วจับยามไป

นับแต่อาทิตย์มาหาจันทร์
รู้ทั่วนางไม่บรรลัย
ในยามนั้นร้ายว่าตายจริง
เนชายนักโทษแปลงมา

แบ่งปันมิให้คลาดเคลื่อนได้
ดีใจก็ทูลด้วยปรีชา
แต่ไม่ใช่ผู้หญิงมียศดา
องค์นางสีดานั้นอยู่ดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 597)

9. พญาพิเภกทูลแนะให้พระลักษมณ์ขอพานแว่นฟ้าของพระพรหมมารองเศียรอินทรีชิต
ก่อนที่จะสังหารอินทรีชิต

๑ บัดนั้น
เห็นพระลักษมณ์นำวังหวงสรชัย
พระองค์จึงงดอยู่ก่อน
ตัวมันได้พรพรมมา
ถ้าเศียรตกพื้นปัดฟี่
ไหม้ไปทั่วทั้งจักรวาล
แล้วองค์บรมพรหมา
สำหรับรับเศียรกุ่มกัณฑ์
ขอให้กระเบื้องคด
ผู้ร่วมมารดาอสุรี
แต่ทำวธาดาพรหมเมศ
แล้วจึงแผลงศรอันศักดิ์

พิเภกผู้มีอชฌาสัย
บังคมไหว้แล้วทูลกิจจา
อย่าเพ้อราญรอนยักยา
ว่าแม่นสันชีพขมมาน
ให้เกิดเป็นอัคคีแดงฉาน
ร้อนดังเพลิงกาลบรรลัยกัลป์
ประทานพานแว่นฟ้าฉาบฉิม
เมื่อมันจะสิ้นชีวี
ไอรสพาสีเรื่องศรี
ไปเอาพานมณีลงมา
คอนรองรับเกษยักษา
ไปล้างชีวาคุมกัณฑ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 634-635)

10. พญาพิเภกทูลพระรามแผลงศรทำลายเศียรอินทรีชิต

๑ บัดนั้น
ได้ฟังพระองค์ทรงภพไตร
ขอให้หลานท้าวโกสิต
ชูไว้ในกลางเมฆา
ให้นับเป็นภัสร์ภูลีง
โลกจะได้สถาวร

พิเภกผู้มีอชฌาสัย
บังคมไหว้สนองพระบัญชา
นำเศียรอินทรีชิตยักยา
ผ่านฟ้าจึงแผลงไปราญรอน
ด้วยกำลังฤทธิรงค์พระแสงศร
ภูธรจงโปรดปราณีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 4)

11. พญาพิเภกเตือนให้ทำอุบายทำลายอาวุธสหัสเดชะ

๑ บัดนั้น
จึงพญาพิเภกยักยา

น้อมเศียรกราบลงกับบาท
 อันสหัสเศษะยักษิ
 มันรู้ว่าน้องบรรลย์
 ก็จะยกจตุรงค์โยธา
 กลับมาต่อกรรอนราญ
 ด้วยเพื่อนนั้นมีอาวุธ
 แม้ว่าจะขึ้นก็มรณา
 ถ้าจะละให้กุมภัณฑ์
 บรรดาโยธีกระบี่ไพร
 พระองค์จึงให้ลูกพระพาย
 ให้ได้คทาอสุรี

อสุราจึงทูลสนองไป
 ฤทธิพิภพฟ้าดินไหว
 จะโกรธาบ้าใจขุนมาร
 แสนสุรเสนาทวยหาญ
 เห็นจะรำคาญพระบาท
 เดชาฤทธิรุทรแกลัวกล้า
 ซี่ปลายเป็นมาได้ตั้งใจ
 มันยกมานั้นเห็นไม่ได้
 จะบรรลย์ไม่ทันต่อตี
 ไปอุบายล่อลวงยักษิ
 ขุนกระบี่จะฆ่ามันวายุปรานฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 64)

12. พญาพิเภกแนะนำให้ลวงเอาแวนแก้วของแสงอาทิตย์

๑ ทั้งทศกาลแลตรีเนตร
 จักราบทูลพระศรีภูวนาย
 คือแสงอาทิตย์ฤทธิรอน
 น้องมังกรกัณฐ์อสุรา
 มันมีแวนแก้วเป็นอาวุธ
 ส่องใครก็ม้วยบรรลย์ลาญ
 แต่เพื่อนไม่เอาลงมา
 แม้การณรงค์สงครามมี
 ชื่อจิตรไพรีขุนยักษิ
 ขึ้นไปเอาแวนเมื่อใด
 พระองค์จึงใช้องค์ด
 นิमितให้เหมือนอสุรา
 เอาแวนลงมาให้ได้
 ตัวมันก็จะม้วยชีวี

ก็แจ้งเหตุหาคัดเคลื่อนไม่
 อันทัพชัยที่ยกออกมา
 เป็นบุตรพญาขรยักษิ
 หลานเจ้าลงกาพญามาร
 ฤทธิรุทรยิ่งแสงสุริย์ฉาน
 พรหมศรประทานอสุรี
 ฝากท้าวธาดาเรืองศรี
 ซึ่งให้พี่เลี้ยงผู้ร่วมใจ
 แลลมหลักปัญญอาชฌาสัย
 พรหมนั้นก็ให้ลงมา
 โอรสพาลีแกลัวกล้า
 ไปลวงท้าวธาดาชิบดี
 จึงค่อยชิงชัยด้วยยักษิ
 ด้วยฤทธิธำรงค์ระทรงธรรมฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 93-94)

13. พญาพิเภกบอกวิธีเปิดปากอุโมงค์พิธิของทศกัณฐ์

๑ บัดนั้น

พญาพิเภกยักษิ

ได้ฟังหนุมานพาที	อสุรีจึงตอบคำไป
อันศิลาปิดปากอุโมงค์นั้น	ถึงนักสิทธิ์เทวัญ ไม่ยกได้
ด้วยเจ้าลงกากรุงไกร	ร้ายเวทผูกไว้ตรึงตรา
จงเอาน้ำล้างเท้าสตรี	มารตกลงในที่แผ่นผา
ก็จะเสื่อมฤทธิ์วิทยา	นัดดาจงเร่งไปคิดกันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 152)

14. พญาพิเภกทูลพระรามให้แสดงศรพรหมศาสตร์ไสวัญจำบัง	
๑ บัดนั้น	พิเภกผู้มีอัชฌาสัย
ได้ฟังพระตรีภูวนาย	บังคมไหว้สนองพระวาที
ขอพระองค์ผู้ทรงครุฑราช	จงวางพรหมศาสตร์ศรศรี
ไปสังหารผลาญม้าอสุรี	นำทีจะได้ตัวมันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 194)

15. พญาพิเภกทูลพระรามเรื่องทศกัณฐ์ทำพิธีชุบหอกกบิลพัท	
๑ บัดนั้น	พญาพิเภกยักษ์
ได้ฟังบรรหารพระจักรี	ขุติกรแล้วจับยามไป
ก็รู้โดยดำรับไตรเพท	ดั่งเทเวศลงมาบอกให้
จะแจ้งไม่แคลงน้ำใจ	บังคมไหว้สนองพระบัญชา
อันศึกซึ่งว่างอยู่นั้น	ด้วยทศกัณฐ์ยักษ์
กริ้วโกรธฝูงเทพเทวา	ว่าเป็นพยานพระสีกร
สอไปทำกิจพิธี	ยังที่พระเมรุสิงขร
ชุบกบิลพัทของบิดร	ให้เรื่องฤทธิ์รอนดั่งเพลิงกลบ
แล้วจึงเอาดินเจ็ดท่า	มาปั้นรูปเทวดาในสวรรค์
ทั้งเข้าในกองภูณัน	จะฆ่าชีวิตให้วายปราณ
องค์พระอิศวรแจ้งเหตุ	ให้เทเวศพาลีใจหาญ
ลงมาทำลายพิธีการ	ขุนมารยังกริ้วโกรธนัก
สำคัญว่าข้านี้กราบทูล	นเรนทร์สุรัสวดีขึงศรทรงจักร
จึงยกพลพลยักษ์	ฮึกฮักรีบเร่งออกมา
จะฆ่าตัวข้าผู้รอนบาท	ให้สิ้นชีวาตม์สังขาร
ด้วยกบิลพัทอันศักดิ์	ผ่านฟ้าจึงได้ปราณีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธชยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 266)



ภาพที่ 385 พาลีทำลายพิธีทศกัณฐ์

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=18-10-2008&group=13&gblog=17>

16. พญาพิเภกบอกยาแก้หอกกบิลพัท

๑ บัณนั้น

ได้ฟังบัญชาพระอุบาลี

อันน้องสมเด็จพระภูษพล

ยาซึ่งจะแก้หอกนี้

คือสังกรณีลดาชาติ

กับต้นตู่ตัวตรีชวา

ในทวีปอุดรกาโร

อีกมูลโคพระศุติ

ใครหาวเป็นดาวเดือนภานุมาศ

ศิลาบดอยู่ในบาดาล

แต่ซึ่งถูกหินสำหรับนั้น

ทำเป็นเขนยแก้วอำไพ

ให้หนุมานไปเก็บโอสถ

น้องพระหริรักษ์จักรี

พิเภกผู้มีอัชฌาสัย

บังคมไหว้สนองพระวาที

ไม่วายขนมด้วยมือขกัณ

มีอยู่สำหรับกันมา

มีอำนาจสิทธิคุณแก้วักล้า

ที่ภูผาสัญชีฬัญญู

อันโอฬารวิเศษเฉลิมศรี

ซึ่งอยู่ถ้ำคีรีอินทกาล

ซึ่งจะอาจไปได้ถึงสถาน

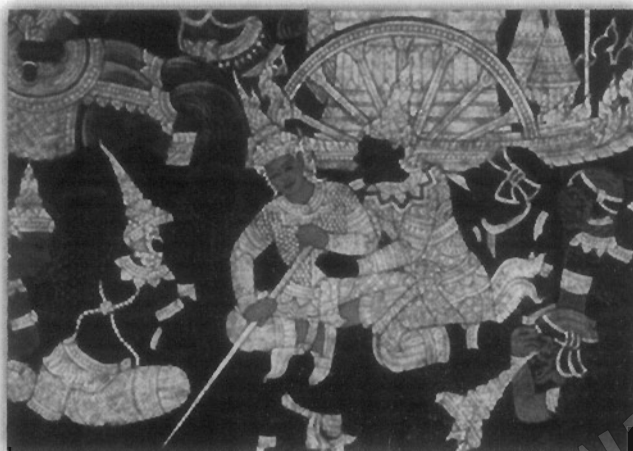
พยากาลนาครักษาไว้

ทศกัณฐ์ไปขอเอามาได้

หนุนไว้ได้เพียงอสุรี

บดแก้อาวุธขกัณ

ก็จะได้ชีวิตคืนมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ



ภาพที่ 386 พระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัท

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=praingpayear&month=18-10-2008&group=13&gblog=17>

บทบาทของพญาพิเภกในบทละครรามเกียรติ์

บทบาทสำคัญของพิเภกในบทละคร คือ

บทบาทหลัก พญาพิเภกเป็นไส้ศึกที่พระอิศวรวางไว้ในพงศักราชคอยบอกกลศึกและหนทางแก้ไขให้ฝ่ายพระราม

๑ อันพิเภกผู้น้องทศพัตร

เป็นโหราดาศิกแน่นอน

ชื่อท้าวทศคีรีวงศ์

ให้มั่งกุฎสุรگانต์ตั้งวาลวัลย์

จงรักเบื่องบาทพระทรงสร

บอกกลราญรอนกุมภัณฑ์

พงศ์พรหมธราขรังสรรค์

ครอบครองเขตชั้นต่ำลงกาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 557)

บทบาทรอง พญาพิเภกคอยเตือนสติ พระเชษฐาทั้งทศกัณฐ์ และกุมภกรรณ

๑ อันจะผ่อนปรนให้พ้นภัย

จะได้ก็ด้วยสัตย์ธรรม์

จงตั้งอยู่ในทศพิธ

อย่าโลกหลงงมงยด้วยรสรัก

จงส่งองค์นางสีดา

ก็จะสิ้นอันตรายภัยพาล

มิให้อันตรายชีวิต

ถ้อยมั่นในความสุจริต

ดับจิตโมหันธ์ฉันทา

คิดหักซึ่งความเสนาหา

ไปให้สามีอรไท

ดับการณรงค์เสียได้ฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 182)

๑ ข้างกราบมูลพระนารายณ์
ตั้งอยู่ในธรรมทศพิธ

ว่าพระพี่ร่วมสายโลหิต
ไม่คิดเบียนโลกาชาติฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 386)



ภาพที่ 387 สามพี่น้องลงกา

ที่มา: <http://m.thairath.co.th/content/life/324742>

ถอดรหัสพิเภก

ท้าวลัสเตียน + นางรัชฎา

= พิเภก

ความเฉยเมย + ความคันทุรัง

= ความเขี้ยวชาญ ชำนาญ

พิเภก คู่กับ นางศรีษฐา

ความเขี้ยวชาญ คู่กับความเจนจัด

พิเภก คู่กับ นางมณโฑ

ความเขี้ยวชาญ คู่กับความรู้คุณค่า

นางเบญจกาย มีอัตลักษณ์แสดงถึง

ความปลอมแปลง

ความเขี้ยวชาญทำให้เกิดการปลอมแปลง

พญาไพนาสุริยวงศ์เป็นโอรสบุญธรรมพิเภก

หมายความว่า ความเขี้ยวชาญเกิดความเขลา (ทำให้ผู้อื่นดูเขลาไป)

พิเนตร → พิเภก → พิเภก → อุปสรรคได้ศึก



ภาพที่ 388 พญาพิเภก

ที่มา: http://student.nu.ac.th/ramayana/html/wbi/actr/index_actr.htm

หนุมาน



ภาพที่ 389 หนุมาน

ที่มา: http://mythology-barter.blogspot.com/2010/05/blog-post_1382.html

หนุมาน Lord Hanuman ต้นสกุลฤค: **ฮनुमान์** เป็นลิงเผือก จึงมีสีขาวเป็นสีประจำกาย
เมื่อสำแดงฤทธิ์จะมี 4 หน้า 8 มือ สวมกุณฑล มีขนเพชร มีเขี้ยวเป็นแก้ว และหางเป็นดาวเป็นเดือน
มีอาวุธเป็นตรีเพชร พระอิศวรทรงแบ่งกำลังและนำเทพอาวุธสร้างเป็นหนุมาน ชดได้ครรรค์
นางสวาหะ ประสูติปีชกาลเดือนสามวันอังคาร แล้วยกให้เป็นโอรสของพระพาย

๑ คิดแล้วจึงแบ่งกำลัง	สั่งองค์พระพายแกลัวกล้ำ
เอาเทพอาวุธอันศักดิ์ดา	ทั้งกำลังกายของเรา
ไปซัดเข้าปากสวาหะ	จะเกิดบุตรเป็นกระบี่ศรี
อันคทาเพชรเรื่องฤทธิ์	มีอานุภาพเกรียงไกร
ให้เป็นสันหลังตลอดหาง	ซึ่งจะเดินทางอากาศได้
อันตรีเพชรสุรगанд์ชาญชัย	ให้เป็นกายกรบทา
จักรแก้วอันเรื่องฤทธิ์รอน	เป็นเคียววานรแกลัวกล้ำ
อาวุธทั้งสามศักดิ์ดา	มहिมาประกอบเป็นอินทรี
มาตรแม่นจะล้างศัตรู	ทั้งหมู่สุรศักดิ์ชัย
ให้ชักเอาตรีเพชรฤทธิ์	ที่อกระบืออกรามรอน
แล้วคูป้องกันอันตราย	อย่าให้ใครกล้ากรายดวงสมร
ตัวท่านนั้นเป็นบิดร	วานรในครรรค์นางเทวีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 73)

๑ บัดนั้น	วายุบุตรวุฒิไกรดั่งไกรสร
ครั้นออกจากครรรค์มารดร	ก็เหาะขึ้นอัมพรด้วยฤทธิ์
๑ ถอยอยู่ตรงพักตร์พระชนนี	รัศมีโชติช่วงในเวหา
มีกุณฑลขนเพชรอลงการ	เขี้ยวแก้วแวววาวมาลัย
หางเป็นดาวเดือนรวิรว	แปดกรสีหน้าสูงใหญ่
สำแดงแผลงฤทธิ์เกรียงไกร	แล้วลงมาไหว้พระมารดา
ทั้งองค์พระพายเรื่องเดช	สำคัญว่าบิดุเรศนาถา
ก็เข้าอิงแอบแนบกายา	วานรชื่นชมยินดีฯ เล่ม 1 (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 74-75)



ภาพที่ 390 หนุมาน 4 หน้า 8 กร

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=nayrotsung&month=25-03-2009&group=5&gblog=3>

ชายา และ โอรสของหนุมาน
หนุมานมีชายาและ โอรส ดังนี้

1. นางบุษมาลี
 2. นางเบญกาย ธิดาของพิเภก มีโอรสกับหนุมานคือ อสุรผัด
 3. นางสุพรรณมัจฉา เป็นนางเงือก ธิดาของทศกัณฐ์ ได้เป็นชายาขณะจองถนนข้ามกรุงลงกา มีบุตรคือ มัจฉานุ
 4. นางวารินทร์ ได้ขณะตามล่าวิรุญจำบัง
 5. นางมณโฑ ได้ขณะปลอมตัวเป็นทศกัณฐ์
 6. นางสุวรรณกันธมา ทศกัณฐ์ประทานให้ ขณะเสเสร้างแปรรพจักร
 7. นางสนมอื่น ๆ อีก 5,000 คน ที่พระรามประทานหลังจากเสร็จศึกกรุงลงกา
- และหนุมานได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น พญาอนูชิตจักรกฤษณ์พิพัฒน์พงศา



ภาพที่ 391 หนุมานกับนางบุษมาลีอัปสรสวรรค์

ที่มา <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=nayrotsung&month=07-2009&group=5>



ภาพที่ 392 หนุมานกับนางเบญจกาย

ที่มา <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=nayrotsung&month=21-08-2009&group=5&gblog=9>



ภาพที่ 393 หนุมานกับนางสุพรรณมัจฉา

ที่มา: <http://www.osotho.com/th/content/indexdetail.php?ContentID=1201&myGroupID=>

ลักษณะนิสัยของหนุมาน

1. หนุมานชอบเล่นซุกซนไม่เกรงใครเลยถูกพระอุมาสาปให้ลดกำลังลงกึ่งหนึ่ง

๑ เทียวคะนองลงอุทธรณ์บนอากาศ

องอาจหาเกรงผู้ใดไม่

เห็นสวนพระอุมาอรไท

ดีใจก็ตรงเข้ามาฯ

๑ เทียวถอนพฤษพาผล

โน้มนัดเก็บลูกเป็นภักษา

หักโค่นเกลื่อนกลาดดาษดา

วานรทำเล่นประสาใจฯ

๑ ให้กำลังเอ็งน้อยถอยถึง

สมน้ำหน้ามึงที่อวดหาญ

ตามคำอุสาปสาบาน

ไอ้ชาติเดียรฉานอัปรีชฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธมหายศอดิพัฑฒาโลก, 2549, หน้า 76)

๑ เมื่อใดพระทรงบัลลังก์นาค

เสด็จจากเกษียรสมุทรใหญ่

มาเป็นพระรามเรืองชัย

ได้ลูบหลังจนหางวานร

จึงให้พันคำอุสาปสรร

กำลังนั้นคงคืนดังก่อน

เอ็งอย่าทูลหาอวรณ์

วานรจงเป็นสวสดีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พุทธมหายศอดิพัฑฒาโลก, 2549, หน้า 77)



ภาพที่ 394 หนุมานลองฤทธิ์ณินารท

ที่มา: <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=nayrotsung&month=03-08-2009&group=5&gblog=14>

2. หนุมานชอบลองดี ลองฤทธิ์ณินารทจนพ่ายแพ้

๑ เมื่อนั้น

แต่เวียนนิมิตศาลา

โศกออกเท่าใดด้วยฤทธิ์นั้น

จึงว่าคู่สู้ไฉไลถึงนี้

อันตัวของมันนี้สู้รู้

จำจะทารกรรมให้หน้าใจ

คิดแล้วจึงองค์พระอาจารย์

อาไปกสิณเป็นนิมิต

๑ บันดาลมิดคัลม โขยมหน

ฝนนั้นก็ตกลงมา

องค์พระอาจารย์มานกล้า

กว้างยาวกว่าเก้าชั้นทุกที่

กายมันยิ่งใหญ่ออกกว่าที่

กาลิเจ้าเล่ห์เป็นพันไป

มาลองกูผู้เฒ่าก็เป็นได้

ไฉ้จิงไรจะได้เห็นฤทธิ์

ก็เข้าสู่มานตำรวมจิต

ด้วยตบะกิจพระสิทธิธา

อิงอลไปทั่วทิศ

ถูกต้องกายาวานรฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 116)

3. หนุมานเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยลูกไม้เล่ห์กล แพรพร้าวเช่น แสร้งเข้าเป็นพวกทศกัณฐ์ เป็นโอรสบุญธรรม

๑ แต่ความแค้นสุดแสนจะอดทน

ข้าทำสงครามมาทั้งนี้

จำจะทูลยุบลบทศรี

จงรักภักดีเป็นพันไป

ถึงราชการที่ไหนหนัก	แต่ผู้เดียวก็หักเสียได้
พระองค์ผู้ทรงภพไคร	ยอมแฉ้วอยู่ได้พระบาท
บำเหน็จรางวัลก็ไม่มี	บางทีก็ทำโทษา
น้อยใจเป็นพันพรรณนา	ซึ่งหนีมาพึ่งบพมาลย์
แก่งทูลบรรยายเป็นหลายข้อ	ล้วนประดิษฐ์คิดต่อให้วิถการ
แม้พระองค์เลี้ยงข้าโปรดปราน	เห็นวานรทหารจะหนีมา
จะเหลือแต่พระรามพระลักษมณ์	กับพิเภกสิทธิศักดิ์รักษา
ทั้งสามจะกินแต่น้ำตา	ข้าจะดูหน้าในครั้งนีฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปยอคำฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 373)

4. หนุมานมีฤทธิ์มากมีพลังกำลังมากกฏเขามาทั้งลูกได้	
๑ บัดนั้น	กำแพงหนุมานทหารใหญ่
ได้ฟังวาจาเทพไท	ก็พาเขาลอยไปด้วยฤทธิ์ฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปยอคำฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 576)

5. หนุมานบางครั้งก็ทำการประมาทจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายง่าย ๆ	
๑ เมื่อนั้นพระอาทิตย์ขบถ	เลี้ยวลดตามเหลี่ยมสิงขร
ล่งจากทวีปอุดร	ไซสืออ่อนอ่อนขึ้นมา
ขุนกระบี่ผู้ปรีชาไว	ไม่อ้ายแกชีพสังขาร
ผาดโผนโจนทะยานด้วยฤทธิ์	จวบท้ายธำมรงค์พระสุริยันฯ
๑ จึงผินพักตร์มาดูท้ายรถ	เป็นเพลิงกรดสังหารกระบี่ศรี
เห็นแต่ขนเพชรรูจี	มีความจงนสนเท่ห์ใจ
จำกูจะชุบขึ้นไถ่ถาม	ให้แจ้งความในข้อกังขา
คิดแล้วร้ายเวทวิทยา	สามคาบเป่ามาทันทีฯ (พระบาทสมเด็จพระ)

พระพุทธรูปยอคำฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 427)



ภาพที่ 395 ผัวยันต์หนุมานแบกเขายา

ที่มา: <http://www.weloveshopping.com/shop/showproduct.php?pid=20645697&shopid=269573>

6. 'หนุมานเจ้าผู้มิชยาตลอดการทำศึกขณะที่หนุมานในรามายณะเป็นพรหมจรรย์รัก และเทิดทูนพระรามผู้เดียว



ภาพที่ 396 หนุมานในรามายณะเป็นพรหมจรรย์และมีพระรามประทับในใจ

ที่มา: <http://www.shreehindutemple.net/hinduism/shree-nanuman-mandir>

บทบาทของหนุมานในบทละครรามเกียรติ์

บทบาทสำคัญของหนุมานในบทละคร คือ

บทบาทหลัก หนุมานทำงานตามรับสั่งของพระราม

๑ เมื่อนั้น

พระนารายณ์สุริยวงศ์ทรงจักร

ได้ฟังมีความยินดีนัก

จึงผินพักตร์ลงมาสั่งหนุมาน

ตัวท่านผู้เรืองฤทธิ์

จงนำยุบลข้าวสาร

ไปให้ถึงองค์นงคราญ

แจ้งการว่าเราตามมาฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 88)

บทบาทรอง หนุมานเป็นผู้แก้ไขกลศึกให้ฝ่ายพระรามตามคำแนะนำของพญาพิเภก

๑ ขอให้หนุมานชาญฉกรรจ์

ตามพระทรงธรรมไปบาดาล

อันไอ้ไมยราพอสुरา

ก็จะม้วยชีวาสังขาร

พระเกียรติสมเด็จพระอวตาร

จะแผ่ชานไปทั่วธาตตรีฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 352)

๑ ขอให้ลูกพระพายเทวัญ

ไปห้ามพระสุริยันในชั้นฟ้า

อย่าพ้อรับรถบจร

ข้ามยุคนธรภูผา

แล้วให้ไปเก็บตรีชวา

ทั้งยาชื่อสังกรณี

ยังเขาสรรพยาบรรพต

ปรากฏอยู่ยอดคีรีศรี

กับปัญมมทานที

สรรพยาทั้งนี้มาให้ทันฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 426)

๑ พระน้องต้องสรขุนมาร

ซึ่งให้ทหารฤทธิ์รุกร

ชื่อว่าหนุมานชาญณรงค์

ลูกองค์พระพายเทวบุตร

ไปยังภูผาอาวูร

จักรนั้นจะหยุดด้วยฤทธิ์

จึงเอาไอศพลพระอิศรา

มาแก้พรหมศาสตร์ยักษ์

พระลักษมณ์ก็จะคืนชีวิต

ทั้งพวกกระบี่พลากฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 573)

๑ ขอให้วายุบุตรวุฒิไกร

กับองค์ผู้ไวปัญญา

นิमितเป็นกาจิกสุนันนา

ลอบเข้าไปใกล้ยักษ์

ลับหอกไม่ได้ดังจินดา

นำที่จะเสียพิชัยฯ (พระบาทสมเด็จพระ

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 406)

๑ พระองค์จึงให้ลูกพระพาย

ไปอุบายล่อลวงยักษ์

ให้ได้คำทาสรี	ขุนกระบี่จะฆ่ามันวายปราณฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 64)
๑ ให้หนุมานไปเก็บไอศ	บดแก้อาวश्यकิ
น้องพระหริรักษ์จักรี	ก็จะได้ชีวิตคืนมาฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 276)
บทบาทแฝง หนุมานคอยดูแลพระรามขณะที่นางสีดาไม่อยู่กับพระราม	
๑ วาขุนทรไค้ลงไปบาดาล	ตามพระอวตารรังสรรค์
ผลาญไมยราพม้วยชีวัน	เชิญเสด็จพระทรงธรรมกลับมา
แล้วอาสาพระองค์ไปล่อลวง	เอาดวงใจทศพัศตร์รักษา
มาถวายได้เบื่องบทา	จึงผลาญเจ้าลงกาบรรลัย
ความชอบนอกนั้นก็หลายหน	พื้นที่จะนับประมาณได้
ทำการรวดเร็วดังพระทัย	ควรให้ผ่านถึงอยุธยา
ชื่อว่าพระยาอนุชิต	จักรกฤษณ์พิพัฒน์พงศา
ให้มังกุฎอาภรณ์อลงการ	ปราสาทรัตนารูจี
พร้อมทั้งสมบัติพิสดาน	ศฤงคารบริวารสาวศรี
ห้าพันองคันธ์าริ	ล้วนมีศุภลักษณ์เพริศพรายฯ (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2549, หน้า 556)
ถอดรหัสหนุมาน	
พระอิศวร อวตารเป็น หนุมาน	การให้ กลายเป็น มิตรภาพ
พระพาย + นางสวหะ	= หนุมาน
แฉะเวียน+มาเยือน	เกิดเป็น มิตรภาพ
หนุมานกับชาขา	
หนุมานกับนางบุษมาลี	= มีเพื่อนมาก
หนุมานกับนางเบญจกาย	= คบเพื่อนปลอม เพื่อนไม่จริงใจ
หนุมานกับนางสุพรรณมัจฉา	= คบเพื่อนร้นไหล
หนุมานกับนางวารินทร์	= คบเพื่อน ไปเรื่อย ๆ
หนุมานกับนางมณฑา	= มีเพื่อนแท้
หนุมานกับนางสุวรรณกันธมา	= คิดเพื่อน
หนุมาน มีโอรส อสุรผัด	คบเพื่อนจอมปลอมกลายเป็นคนไม่ตรง
หนุมาน มีโอรส มัจฉานุ	คบเพื่อนร้นไหลกลายเป็นคนกะล่อน

อยู่เป็นกลุ่มเพื่อนมักเล่นซุกซน ส่งเสียง ไม่เกรงใจ
 อยู่เป็นกลุ่มเพื่อนมักชอบชวนกันลองของ ลองดี
 อยู่เป็นกลุ่มเพื่อนมักมีพลังมาก
 อยู่เป็นกลุ่มเพื่อนมักทำการ โดยประมาท
 อยู่เป็นกลุ่มเพื่อนมักเป็นนักเลงเจ้าชู้
 อยู่เป็นกลุ่มเพื่อน ชนะ ความกลัว
 หนุมาน มีอัตลักษณ์แสดง ความเป็นเพื่อน มิตรภาพ และ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 หัวใจแห่งมิตรภาพ ก็คือ ความกล้าหาญ

เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวละครในบทละครรามเกียรติ์ กับบุคคลสำคัญ ในประวัติศาสตร์ สมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น

จากการศึกษาวิจัย ตัวละครในบทละครรามเกียรติ์ ฉบับ พระราชนิพนธ์ใน
 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีลักษณะที่เปลี่ยนไปจากรamayana เช่น หนุมาน
 ที่ไม่เป็นพรหมจรรย์แต่กลับเจ้าชู้ พิเภกที่มีนิสัยค่อนข้างขี้ลาดผิดจากพิเภกที่เป็นนักรบ บุคลิกนี้
 น่าจะได้รับการอ้างอิงให้คล้ายกับนิสัยของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์สมัยนั้น ซึ่งจะลอง
 เปรียบเทียบเพื่อพิจารณากัน

จากที่แบ่งอัตลักษณ์ของตัวละครเป็น ภาคสวรรค์และภาคพื้นดิน หากจะเปรียบเทียบก็
 อาจเป็นสองราชวงศ์ คือ ภาคสวรรค์เป็นเรื่องราวในสมัยราชวงศ์ของพระเจ้ากรุงธนบุรี และภาค
 แผ่นดินหลังการอวตารเป็นเรื่องราวของราชวงศ์จักรี ในภาคสวรรค์ ตัวละครโดดเด่นทั้งสองตัว
 ละคร คือ พระอิศวร และพระนารายณ์ เปรียบพระผู้เป็นเจ้าทั้งสองก็คือกษัตริย์ทั้งสองพระองค์
 ซึ่งหากโยงความสัมพันธ์กับมหากษัตริย์ที่มีความสัมพันธ์ในยุคสมัยนั้น พระอิศวรคงแสดงแทน
 แสตนานุภาพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระนารายณ์ แสดงพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระ
 เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เรื่อยมาถึงสมัยกรุงรัตน โกสินทร์เปรียบเทียบความสัมพันธ์กับ
 วงศ์โอรยา ตัวละครพระรามคือผู้ที่ได้รับการสรรเสริญพระเกียรติซึ่งได้รับเกื้อหนุนในฐานะ
 มหาราช ที่อวตารจากพระผู้เป็นเจ้า ณ ที่นี้ก็คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 ตามพระราชประสงค์ในการสมโภชน์พระนคร ตัวละครพระลักษมณ์ คือ พระอนุชา ก็คือ สมเด็จพระ
 พระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ตัวละครหนุมานก็น่าจะเป็น กรมพระราชวังบวรฯ ในสมัยช่วย
 พระเชษฐาทำศึกต่าง ๆ พระราชทินนาม “พระมหามนตรี” และ “พระยาอนุชิตราชา” ซึ่งสอดคล้อง
 กับพญาอนุชิตราชา (หนุมาน) เช่นเดียวกัน พญาพิเภก น่าจะมีความสัมพันธ์กับหลวงพรหมเสนา
 เพราะท่านสืบเชื้อสายเจ้าเมืองและมีความรอบรู้โหราศาสตร์ พระเวทย์อาคม จนได้รับบรรดาศักดิ์

“พระยานครสวรรค์” (พ้องกับนามท้าวทศศิริวงศ์-หรือเขาวงซึ่งตั้งอยู่ที่นครสวรรค์) ฝ่ายพญายักษ์ น่าจะเป็นสงครามรวบรวมชุมนุมในสมัยพระเจ้าตากสิน เพราะทศกัณฐ์มีเพื่อนฝูงพรรคพวกมาก เหมือนชุมนุมต่างๆ หรืออาจจะหมายถึงพระเจ้าปดุงผู้นำสงครามเก้าทัพ เนื้อหาในบทละครสะท้อน ช่วงสมัยแห่งการศึกสงครามจึงมีการแอบแฝงยุทธพิชัย แผนการรบ เล่ห์กลอุบายศึก การเมือง การทหาร ความซื่อสัตย์ และความรักพวกพ้องไว้อย่างชัดเจน

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University